

Verkondiging zondag 30 juni 2024

2^e zondag van de zomer

De Schutse, Uithoorn

ds. Joep Dubbink

Schriftlezing: Marcus 5:22-43

Gemeente van onze Heer,

Twee verhalen over vrouwen: een over een jong meisje en een over een volwassen vrouw. Twee hoogstpersoonlijke, intieme verhalen, die ook nog eens in elkaar geweven zijn: het ene verhaal onderbreekt het andere. Marcus levert hier een literair en theologisch kunststukje af, de moeite waard om zorgvuldig af te pellen. Maar het *doet* ook iets, met ons. Met mij tenminste.

Dat die twee verhalen bij elkaar horen, dat hoor je bijvoorbeeld aan die twaalf jaar: het meisje *is* twaalf, de vrouw *lijdt* twaalf jaar aan bloedverlies. En ze heten allebei *dochter*. Jezus spreekt de vrouw zo aan, tenminste sinds 2021. Daarvoor was het wegvertaald, maar het is weer terug gelukkig in de nieuwe vertaling, en dat is terecht. Het klinkt een beetje raar, een volwassen man die een volwassen vrouw met 'dochter' aanspreekt, maar het hoort.

Waar draait dit verhaal om? Het begint met een vader en een dochter. *Dochtertje*, zo kennen we haar en dat staat er letterlijk ook. Ik denk dat onze dochter ongeveer twaalf was toen ze eens 'het dochtertje van de dominee' werd genoemd, en dat vond ze om meerdere redenen helemaal niet leuk – en gelijk had ze. Misschien heeft dit meisje als de dochter van de leider van de synagoge ook wel zo'n positie gehad. Voor onze kinderen viel het nog mee maar domineeskinderen van een vorige generatie moesten aan hoge eisen voldoen en mochten echt geen scheve schaats rijden.

Twaalf, wat doet dat getal? Ja, uw weet dat, twaalf is het getal van Israël. Dus de vrouwen staan voor het hele volk, 'dochter Sion', de geloofsgemeenschap, uiteindelijk ook wij? Ja, óók. Maar het treurige van vrouwen die symbool staan voor een begrip, is dat ze zelf in hun concrete bestaan vergeten worden. Dat kan niet, en gaat ook niet gebeuren, daarvoor zijn de verhalen veel te lijfelijk.

Dat meisje is twaalf, ze is volwassen aan het worden is. Wij mogen dat jong vinden, maar in die cultuur was dat normaal: dertien voor jongens (dan deed je *bar mitswa*, werd je officieel deel van de geloofsgemeenschap), twaalf voor meisjes – die tegenwoordig in liberaal-joodse kringen soms ook *bat mitswa* mogen doen, dat heeft even geduurd.

Ze is dus bezig een 'groot meisje' te worden – die uitdrukking gebruikte mijn vroegere hospita om te vertellen dat ze een bepaalde klacht al had sinds ze menstrueerde, maar dat zei ze natuurlijk niet. Over menstruatie praten we niet graag. Meisjes werden er vroeger soms nauwelijks op voorbereid, schrokken zich wezenloos en moesten het verbergen. En nog! Hoe goed maandverband wel niet vocht opneemt wordt gedemonstreerd met een *blauwe* vloeistof! Taboes primitief, achterhaald? Niks ervan. Zo hebben wij ook nauwelijks regels voor menstruatieverlof, want die regels worden opgesteld door mannen, die denken daar niet bij of willen het er niet over hebben.

Hoe is de rol van de vader? Nu moet je kijken naar priester en psychotherapeut Eugen Drewermann die zo'n verhaal psychologisch leest. Hij meent dat de vader de ontwikkeling van het kind naar volwassenheid in de weg staat. Die vader wil zijn dochtertje klein houden, beschermen, niet aan die grote boze buitenwereld toevertrouwen, maar zo geeft hij haar niet de kans om te groeien. Is dat het?

Dat kan zijn, maar het komt mij voor dat het verhaal nog een andere lijn heeft, en dat is die van het bloed. Want als het klopt dat het meisje volwassen aan het worden is, in de puberteit komt, dan gaat haar verhaal óók over bloed.

Bloed heeft iets geheimzinnigs. Iedereen realiseert zich dat het niet zomaar een vloeistof is, maar levensnoodzakelijk, ja, er zit iets van de essentie van het leven in bloed. Antieke culturen hebben heel wat rituelen en taboes rondom bloed, daar doen wij natuurlijk niet meer aan. Wij eten rustig bloedworst, ook al is dat zelfs aan de christenen die niet van joodse afkomst zijn verboden (Handelingen 15:20).

Maar als wij zo modern, clean, medisch-zakelijk omgaan met bloed, waarom dan ook nu nog mensen die een panische angst voor bloed hebben, en zelfs flauwvallen bij het zien van bloed, ik hoorde vanmorgen zelfs bij het wóórd bloed al – ik hoop dat dat niet voor u geldt, want ik kan er niet omheen! Maar zeker als het van een wond is of een injectienaald bij een medisch lab. Mocht u of jij dat herkennen: ja, dat is lastig, je moet er omheen werken, maar *raar* is het niet! Het heeft te maken met die oerkracht die we ervaren in bloed. Dat geldt des te meer voor menstruatiebloed, omdat dat ook nog eens te maken heeft met voortplanting, met kinderen. Mensen met een kinderwens vervloeken de maandelijkse menstruatie, die aangeeft dat het wéér niet gelukt is. Het leven stroomt uit je weg.

Daar komt dan de onreinheid nog eens bij. Wie menstrueert, is onrein, dat is iets anders dan vies, het is van een andere orde, het is 'taboe'. Die maakt alles onrein wat ze aanraakt, en wie dat aanraakt wordt ook weer onrein (dat geldt overigens ook voor mannelijke zaadlozingen, maar dat is toch een ander verhaal). Die 'onreinheid door besmettelijkheid' is van de lichtste soort, die duurt maar tot de avond, maar toch. De vrouw zelf mag gedurende die menstruatie anderen zo min mogelijk aanraken, mag geen seks hebben, en moet na afloop van de periode een ritueel bad nemen.

Als je zoals die vrouw aan constante bloedvloeiingen lijdt – een gynaecoloog moet maar uitleggen wat het precies kan zijn, het beeld is duidelijk genoeg, continu bloedverlies – dan ben je dus, naast het lichamelijk ongemak, continu onrein, buitengesloten, alleen. Ik zag ooit een documentaire over joodse vrouwen nu, die dat eigenlijk best wel prettig vonden, die periode afzondering, een beetje op jezelf zijn, afgesloten met een gezellig gezamenlijk badritueel. Maar als dat *altijd* zo is, dan ben je buitengesloten. Dat betekent ook dat die vrouw daar helemaal niet had mogen zijn, in die menigte waar iedereen natuurlijk tegen haar aanbotst. En toch doet ze dat, omdat ze het gevoel heeft dat Jezus haar kan helpen

Die gedachte dat Jezus haar zou kunnen helpen, die gaat regelrecht in *tegen* een paar regels uit de profeet Haggai waarin dat nog eens wordt bevestigd: onreinheid is *wel*, reinheid is *niet* besmettelijk (Hag 2:12-13). En precies dat werkt omgekeerd bij Jezus. De aanraking alleen maar van de zoom van zijn kleed doet geen onreinheid *naar* Jezus stromen, maar genezing en levenskracht *van* hem naar haar. Ze voelt het meteen. Maar Jezus voelt het ook, en dan zijn de rapen gaar – denkt ze. 'Wie heeft mij aangeraakt?' zegt Jezus. 'Ja dūh, iedereen', zeggen de leerlingen met hun gebruikelijke onbegrip, dat als het ware ons onbegrip spiegelt. Maar die vrouw snapt het wel, en midden in de menigte heeft zij een kort gesprek met Jezus. Waarom haalt Jezus haar naar voren, waarom laat hij het niet gewoon gebeurd zijn, en bespaart haar de schaamte van dit moment? Omdat het geen schaamte hoeft te zijn! Haar genezing is niet gestolen, die geeft Jezus haar graag, en haar actie om voor zichzelf op te komen was misschien wel tegen de letter van de wet, maar *gewettigd!*

Waar zij zich schuldig voelt, heeft Jezus het nergens over, maar constateert: 'Je geloof – beter nog, je vertrouwen' – heeft je gered'. Vertrouwen in de levenskracht die bij hem vandaan komt. En waarom heet ze dan dochter? Kan het zijn dat juist zij, in d'r eentje worstelend met die ziekte waar je niet over mag praten, een 'ouder' nodig heeft, iemand die leidt en zorgt (vader of moeder, dat wordt niet ingevuld?) Dat ze niet altijd sterk hoeft te zijn maar mag laten zien dat ze een ander nodig heeft? En ben ik nou erg aan het psychologiseren als ik dan denk aan vrouwen die vaak zoveel geven, aandacht, zorg, en dat wordt niet gezien en soms gaan ze eraan onderdoor? Dat hoeft dus niet altijd, je mag ook stoppen, je mag ook ontvangen.

* * *

Natuurlijk heeft dit gebeuren enig oponthoud veroorzaakt, en intussen is de dochter van Jaïrus overleden! Tenminste, dat komt men hem melden. En wel héél zakelijk: Jezus hoeft niet meer te

komen, 'Val de meester niet meer lastig'. Nu staat er ineens nog meer op het spel: het zal toch niet waar zijn, dat straks de genezing van de oudere vrouw die van het meisje verhinderd heeft?! Generaties die ten koste van elkaar leven, dat toch niet? Jezus gaat onverstoort door, zegt Jairus te 'blijven vertrouwen' – weer dat codewoord, vertrouwen – en stuurt de jammerende menigte weg en hij wekt haar tot leven. Maar dat aspect, van leven en dood, heeft Sibilla vorige week al ruim aandacht gegeven, dat laat ik liggen.

Ik wijs op iets anders: dat Jezus niet doet wat Jairus hem had voorgeschreven, haar de handen opleggen, zegenen, geven, maar haar bij de hand neemt en overeind trekt. Haar het vertrouwen geeft dat ze *kán* opstaan. In twee talen wordt 't ons ingepeperd: opstaan, gaan leven, dat is wat het meisje mag doen – ik zie ineens wat voetballers doen, die elkaar (zelfs een tegenstander) overeind trekken als ze gevallen of onderuit geschoffeld zijn. En Jezus, die die andere vrouw dochter noemt, vermijdt hier nu juist dat woord: *dit* meisje moet juist een zelfstandige vrouw worden, op eigen benen staan, en dat gaat lukken!

Prachtige vrouwenverhalen, vind ik, en als u dan toch modellen wilt: moed vatten en opstaan en je volwassenheid vinden, of mogen steunen, leunen en kracht ontvangen als je al maar geeft, en je eigen leven erbij inschiet. Beide schenkt Jezus, waar vertrouwen heerst: Kies maar, welke voor jou is.

* * *

Vaak preekte ik al over deze verhalen, nooit bij een Avondmaalsdienst. Ik zie twee verbindingen. Jezus vraagt de ouders van het meisje, iets te eten voor haar te halen. Dat geeft aan dat het gewone leven weer hernomen wordt na dit heftige moment. En dat die ouders, die volkomen in paniek en machteloos waren, nu weer verwacht worden op de plek waar ze nodig zijn. Dat je kinderen opgroeien en je ze los moet laten betekent niet, dat je niet meer nodig bent. Vrij en zelfstandig leven betekent niet, dat *jij* niemand meer nodig hebt. Het is geweldig als iemand je eten aanreikt, want dat betekent *leven*, ook al is het symbolisch zoals dat stukje brood.

De tweede verbinding is nog spannender. Bloed-spannend. We delen brood, we delen ook wijn. En zeggen daarbij 'het bloed van Christus', en dat vind ik moeilijk. Maar met dit verhaal begin ik er iets van te begrijpen.

Rare associatie. Als Winnetou en Old Shatterhand in die misschien wel foute Karl May verhalen blijvende vriendschap sluiten, dan worden ze *bloedsbroeders*. Uit een klein sneetje gaan druppels bloed in een kommetje water, en beiden drinken ze daarvan. Levenskracht die je, symbolisch natuurlijk, deelt. Voor mij was het ineens betekenisvol naast dit verhaal.

Zoals Jezus uiteindelijk *al* zijn levenskracht geeft voor zijn mensen, zo hoeven wij dat doorgaans niet te doen, Goddank. Weinigen van ons worden 'bloedgetuigen', en het is ook goed dat wij niet bijna doodbloeden door zoveel te geven dat we zelf bezwijken. Maar dat we Jezus' levenskracht, symbolisch, mogen delen, en daarmee zijn bloedsbroeders worden, daarvoor staat die beker, 'bloed van Christus, wijn van het koninkrijk'. Is dat te mystiek voor je, laat het rustig liggen, er zijn ook heel andere beelden voor wat het Avondmaal betekent, maar voor mij was het even een eyeopener.

Het blijft een geheimzinnig verhaal. Het laat zien welke wonderen geloof en vertrouwen kunnen bewerken, zomaar ineens, tegen alle doodsheid van het bestaan in.

Amen.